

RECENZE | ZPRÁVY

RECENZE | ZPRÁVY

16. zjazd Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied, 6. – 8. september 2022, Banská Bystrica

PATRIK KUNEC

Členovia Slovenskej historickej spoločnosti (SHS) pri Slovenskej akadémii vied, ktorá je profesijnou organizáciou historikov, archivárov, ale aj učiteľov dejepisu, majú možnosť stretnúť sa každých päť rokov na riadnom zjazde, ktorý sa koná striedavo v rôznych mestach Slovenska. 16. zjazd sa mal uskutočniť v Banskej Bystrici už v roku 2021, ale pre zložitú situáciu spojenú so šírením koronavírusu Výbor SHS rozhodol o jeho preložení na jeseň roku 2022. Zároveň s tým však členská základňa spoločnosti potvrdila predĺženie mandátu členom výboru o jeden rok. Organizátori, medzi ktorých patrila okrem samotnej spoločnosti aj Katedra histórie FF UMB a Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, napokon zorganizovali zjazd v priestoroch vedeckej knižnice v dňoch 6. – 8. septembra 2022. Záštitu nad podujatím prebral aj vtedajší predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Ján Lunter, ako aj veľvyslanectvo Poľskej republiky na Slovensku, ktoré finančne prispelo na časť nákladov.

Zjazdy Slovenskej historickej spoločnosti sa skladajú z dvoch častí. Prvou je konferenčná a diskusná časť, ktorá má podobu blokov s referátmi na aktuálne témy či problémy slovenskej historiografie. Zvyčajne trvá jeden a pol dňa. Po nej nasleduje (obyčajne v tretí deň) rokovanie členskej základne o minulých aktivitách a súčasnom stave spoločnosti, ktoré je spojené s voľbami nových členov Výboru SHS, členov Slovenského národného komitétu historikov a s prípadným schvaľovaním zmien v stanovách spoločnosti.

Nosnou témou konferenčnej časti 16. zjazdu bola téma „Historici, historiografia a dejiny vo verejnom priestore na Slovensku po roku 1989“. Tejto témy sa dotýkali referáty, prednesené v piatich blokoch, ktoré boli prezentované počas prvých dvoch dní. Referáty predniesli slovenskí a českí historici, ako aj niekoľkí archivári, múzejníci a pamiatkari, pričom sa snažili poukázať najmä na aktuálny stav skúmanej problematiky, prípadne odboru, v ktorom pracujú.

Zjazd otvoril krátkym prejavom predseda SHS Rastislav Kožiak, člen Katedry histórie na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vyzdvihol dlhú kontinuitu činnosti spoločnosti a jej rôznorodé aktivity. Zdôraznil, že spoločnosť prostredníctvom svojich sekcií nerealizuje len početné vedecké a popularizačné podujatia, ktoré plnia dôležitú úlohu v prehľbovaní a šírení historického poznania, ale čoraz viac sa zapája do aktuálnej celospoločenskej diskusie o úlohách a význame humanitných vied – a zvlášť dejepisu – pre zachovanie liberálno-demokratických hodnôt a kritického myslenia. Vyzdvihol tiež osobnosť prvého predsedu SHS Daniela Rapanta, ktorého hlas mali možnosť účastníci otvorenia zjazdu počuť z krátkej zvukovej nahrávky. Po predsedovi SHS vystúpili s príhovormi a pozdravmi spoluorganizátori a hostia zo zahraničných partnerských inštitúcií (Štátna vedecká knižnica, Historický ústav SAV, v. v. i., Sdružení historiků ČR, Polskie towarzystwo historyczne, Magyar Történelmi Társulat).

Následne predseda SHS dr. Kožiak predstavil laureátov *Plakety SHS*, každoročne udeľovanej vybraným zaslúžilým predstaviteľom slovenskej i zahraničnej historiografie. Za rok 2022 ňou boli ocenení Mária Kohútová, Elena Mannová a Dušan Kováč. Pred udelením *Plakety SHS* bolo o každom laureátovi prečítané laudácio. Po prestávke sa uskutočnil prvý blok referátov o vývoji a postavení historiografie v krajinách V4 po roku 1989. Blok moderoval Peter Švorc z Prešovskej univerzity a vystúpili v ňom Dušan Kováč (Historický ústav SAV, v. v. i. v Bratislave), Denisa Nečasová (Historický ústav Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne), Maciej Górny (Historický ústav Poľskej akadémie vied vo Varšave) a napokon Attila Simon (Katedra histórie Pedagogickej fakulty Univerzita Jána Selyeho v Komárne). Po odznení referátov sa medzi referujúcimi a poslucháčmi rozvinula krátka diskusia. Program prvého dňa zjazdu ešte doplnili viaceré sprievodné podujatia, z ktorých spomenieme len predajnú výstavu publikácií slovenských historických pracovísk a vydavateľstiev v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice a besedu s pozvanými hosťami, venovanú popularizácii dejín na Slovensku, ktorá sa konala v Cente nezávislej kultúry Záhrada. Hostami besedy, ktorú moderovali redaktori RTVS Róbert Kotian a Peter Turčík, boli historička Tünde Lengyelová, spisovateľ Juraj Červenák, šéfredaktor časopisu *Historická revue* Jaroslav Valent a Oliver Zajac, zástupca internetového portálu *History Lab*.

Druhý deň rokovania zjazdu bol venovaný najmä odbornej konferencii na vybranú hlavnú tému zjazdu. V štyroch blokoch boli predstavené referáty dotýkajúce sa podoby a problémov slovenskej historiografie, najmä otázka jej spolitizovania pred rokom 1989 a podoba verejnej angažovanosti historikov po zmene politického režimu. V prvom bloku postupne referáty predniesli historici mladšej generácie A. Hudek, J. Mervart, A. Šústová Drelová a profesor Š. Šutaj. Ďalší blok bol venovaný transformácii vybraných pamäťových inštitúcií na Slovensku po roku 1989. V bloku s referátmi vystúpili M. Orosová, O. Podolec, M. Domenová a napokon Š. Hrivňák. V treťom bloku s názvom „Obraz totalitných režimov vo vyučovaní dejepisu a vo verejnom priestore“, ktorý moderovala Marína Zavacká z Historického ústavu SAV, vystúpili v panelovej diskusii historici M. Ducháček a M. Lónčíková, ako aj J. Kerekrétyová z Bilingválneho gymnázia C. S. Lewisa v Bratislave, ktorá zastupovala učiteľskú obec. Napokon posledný blok, rovnako realizovaný v podobe panelovej diskusie, bol venovaný téme „Historici a historiografia na Slovensku v globalizujúcom sa svete“. Garantmi a moderátormi bloku boli G. Dudeková Kováčová a M. Michela, diskutujúcimi boli historici D. Zupka, T. Lengyelová, J. Golian a E. Mannová. Do diskusií sa otázkami zapojili aj prítomní členovia spoločnosti.

Aj v druhý deň konania zjazdu SHS sa konali zaujímavé sprievodné podujatia. V podvečerných hodinách sa členovia spoločnosti mohli zúčastniť komentovanej prehliadky Stredoslovenského múzea alebo sa zúčastniť diskusie v Centre nezávislej kultúry Záhrada na tému „Oplatí sa na Slovensku vydávať knihy o histórii?“ (hostami boli J. Drábik z vydavateľstva *Hadart Publishing*, P. Dvořák z vydavateľstva *Rak*, P. Švorc z vydavateľstva *UNIVERSUM* a R. Molda z vydavateľstva *Society for Human Studies*). Po skončení oboch sprievodných akcií sa v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice uskutočnil slávnostný raut pre hostí zjazdu.

Tretí deň konania zjazdu bol venovaný Valnému zhromaždeniu SHS. Ten mal niekoľko bodov. Najprv končiaci predseda SHS Kožiak predniesol stručnú správu o činnosti SHS. Kožiak vyzdvihol, že spoločnosť patrí k najaktívnejším organizáciám pod egidou Slovenskej akadémie vied a má zároveň aj dosť početnú základňu (okolo 200 členov). Hoci do aktivít jednotlivých tematických a regionálnych sekcií v roku 2020 negatívne zasiahla epidémia koronavírusu, v roku 2021 a 2022 sa ich činnosť oživila. Následne predniesol D. Segeš z HÚ SAV správu o činnosti Slovenského národného komitétu historikov, v ktorej sa objavila aj sebakritická reflexia spojená s útlmom činnosti Komitétu v posledných dvoch rokoch. So stručnou správou o hospodárení SHS vystúpila aj jej pokladníčka D. Kodajová. Oficiálnu hodnotiacu časť zasadnutia Valného zhromaždenia SHS ukončila H. Žažová so správou revíznej komisie. Po odznení správ sa

začala diskusia, ktorá sa koncentrovala najmä na otázku personálnej obmeny Slovenského národného komitétu historikov a na zintenzívnenie jeho činnosti. Po diskusii bolo udelené absolutorium odstupujúcemu Výboru SHS, ako aj SNKH, a po krátkej prestávke registrovaní členovia spoločnosti pristúpili k voľbe členov nového Výboru SHS a SNKH. Priebeh volieb moderoval Hudek a pri ich realizácii pomáhali niekoľkí vopred vybraní členovia SHS. Voľba predsedov jednotlivých sekcií a členov Výboru SHS sa uskutočnila na podklade vopred pripravenej kandidátky, v ktorej figurovali predsedovia sekcií, zvolení členmi sekcií, a tiež kandidáti na výkonné funkcie, ktorí súhlasili so svojou kandidatúrou. Takmer všetci boli členmi SHS do svojich funkcií zvolení. V užšom vedení spoločnosti nastali len menšie personálne zmeny (novým podpredsedom sa stal profesor Miroslav Lysý z Katedry právnych dejín a právnej komparatistiky Univerzity Komenského, vedeckou tajomníčkou Petra Švardová z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR). Predsedom SHS bol na ďalšie päťročné funkčné obdobie voľbami potvrdený Rastislav Kožiak z Katedry histórie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Počas sčítavania hlasov sa uskutočnili dve kratšie aktivity. Najprv bola slávnostne udelená *Cena Slovenskej historickej spoločnosti* autorom ocenených publikácií, ktoré vyšli v roku 2021. Cenu získali Mária Fedorčáková z Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Katarína Mešková Hradská z Historického ústavu SAV a napokon Balázs Csiba z Katedry archívnictva a muzeológie na Univerzite Komenského. Druhou aktivitou bola voľná diskusia členov spoločnosti o jej ďalších perspektívach a aktivitách. V diskusii opakovane zaznievala požiadavka, aby SHS aktívnejšie vystupovala na obranu jednotlivcov alebo celej historickej obce v prípadoch, keď je štátnou mocou alebo aj časťou verejnosti spochybňovaná úloha a význam kritického historického poznania, prípadne humanitných vied ako celku. Zvlášť dôrazne bola formulovaná požiadavka, aby Slovenská historická spoločnosť podporila iné sesterské spoločnosti, napríklad Spoločnosť slovenských archivárov, a pomohla vytvárať istý tlak na vládnu moc s cieľom zvýšiť štátnu podporu archívnictva, ktoré dlhodobo trpí personálnym a finančným poddimenzovaním. Po sčítaní hlasov boli Hudekom vyhlásené výsledky volieb a účastníci zjazdu potleskom potvrdili novozvolených funkcionárov spoločnosti. V záverečnom slove sa staronový prededa Rastislav Kožiak poďakoval všetkým prítomným hosťom a členom spoločnosti za účasť na 16. zjazde SHS, poďakoval aj partnerským inštitúciám a sponzorom za pomoc pri jeho úspešnej realizácii. Vyjadril tiež nádej, že Slovenská historická spoločnosť bude aj v ďalšom päťročnom období plniť poslanie, ktoré od nej jej členovia a slovenská verejnosť očakávajú.